

Piotr Wojnicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Filia w Ełku

ORCID: 0000-0003-3333-6726

Współczesna pedofilia – uwodzenie małoletniego z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej. Charakterystyka problematyki

Zjawisko pedofilii zawsze budziło wśród większości społeczeństwa odrazę i chęć potępienia sprawcy tego czynu. Należy zauważyć, że „przestępstwa na tle seksualnym wobec osób małoletnich są tą kategorią czynów zabronionych, która wywołuje szczególne emocje społeczne. Natomiast z punktu widzenia osoby skrzywdzonej pociągają za sobą negatywne skutki, których efekty są odczuwalne bardzo długo, a niekiedy rzutują na sposób postępowania małoletnich w życiu dorosłym”¹.

Od dwóch dekad jesteśmy świadkami rozwoju przestrzeni wirtualnej, która staje się powoli równoległą do rzeczywistości sferą życia społecznego. Oprócz wielu niewątpliwych zalet tego świata, można zauważyć także mnóstwo negatywnych zjawisk. Internet sprawia wrażenie iluzorycznej anonimowości czy poczucia bliskości. Tym samym ułatwia możliwość kontaktu z drugą osobą, a w konsekwencji staje się płaszczyzną do dokonywania czynów zabronionych o zabarwieniu seksualnym. Szczególnie narażoną kategorią społeczną są młodzi ludzie, którzy nadużywają często dobrodziejstwa cyberprzestrzeni.

Od pedofilii tradycyjnej do cyberpedofilii

Polski Kodeks karny stanowi, że zabronione są wszelkie kontakty seksualne z osobą poniżej 15 roku życia. Tym samym prawodawca wprost nie zdefiniował pojęcia zjawiska pedofilii w tym akcie normatywnym. Robert Dziembowski i Robert Szostak podkreślają, że pedofilia nie jest określeniem prawnym tylko diagnostycznym i pod tym kątem powinna być rozpatrywana przez specjalistów z tego zakresu². Według

¹ P. Wojnicz, *Penalizacja czynów seksualnych wobec małoletnich – rozważania na tle prawa kanonicznego i polskiego prawa karnego*, „Civitas et Lex” 2 (2020), s. 59.

² R. Dziembowski, R. Szostak, *Child grooming w świetle polskiego prawa karnego*, „Studia Prawnoustrojowe” 19 (2013), s. 37.

Słownika PWN pedofilia to „zбочzenie seksualne polegające na odczuwaniu popędu płciowego do dzieci”³. Radosław Krajewski definiuje pedofilię jako „zaburzenie psychoseksualne, w którym osoba dorosła doznaje pobudzenia i zaspokojenia seksualnego dzięki kontaktom seksualnym z dzieckiem niedojrzałym płciowo”⁴. Ponadto autor dodaje, że jest to „dewiacja seksualna charakteryzująca się osiągnięciem podniecenia i satysfakcji w kontaktach dziećmi, w konsekwencji czego wprowadzono zakazy prawne wyznaczające wiek dzieci, przed przekroczeniem którego nie wolno jest dorosłemu człowiekowi podejmować z dzieckiem kontaktów seksualnych”⁵. Zdaniem Mirosława Lisieckiego „etiologia powstawania pedofilii jest związana z niedojrzałością, frustracją i dewiacją seksualną, psychopatologią, a także neurotyzmem, fobiami seksualnymi, brakiem pewności siebie oraz alkoholizmem”⁶. Obok pedofilii wyróżnia się również inne zaburzenia seksualne związane z pociąganiem płciowym do osób nieletnich będących w różnym okresie dojrzewania. Wśród nich wyróżnia się:

- hebofilię – pociąg seksualny dorosłego do kontaktów z osobami w wieku 11-14 lat,
- efebofilię - pociąg seksualny dorosłego do kontaktów z osobami w wieku 15-19 lat,
- nimfomania – pociąg seksualny dorosłego do dziewcząt we wczesnym okresie dojrzewania
- nepiofilię – popęd skierowany do dzieci w wieku przedszkolnym⁷.

Nadużycia seksualne wobec dzieci znajdują się w zainteresowaniu międzynarodowych organizacji. W tym zakresie Monika Sajkowska i Jolanta Szymańczak przytaczają definicję wykorzystywania seksualnego dzieci nakreśloną przez WHO. Według niej jest to „włączanie dziecka w aktywność seksualną, której nie jest ono w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody i/lub na którą nie jest dojrzałe rozwojowo i nie może zgodzić się w ważny prawnie sposób i/lub która jest niezgodna z normami prawnymi lub obyczajowymi danego społeczeństwa”⁸. Ponadto definicja wskazuje w jakich okolicznościach może dochodzić do wyko-

³ *Pedofilia*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/pedofilia;2571028.html> (dostęp: 21.01.2022).

⁴ R. Krajewski, *Przestępstwo publicznego propagowania oraz pochwalania zachowań o charakterze pedofilskim*, „Przeгляд Sądowy” 6 (2011), s. 43.

⁵ Tamże.

⁶ M. Lisiecki, *Dziecięca prostytutka homoseksualna i pedofilia*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2 (1999), s. 120-121.

⁷ R. Sterczyński, *Definicja pedofila – pułapki diagnostyki i leczenia*, <https://podyplomie.pl/psychiatria/17942,definicja-pedofila-pulapki-diagnostyki-i-leczenia> (dostęp: 21.01.2022); A. Opar, *Prawnokarne i kryminalistyczne środki zwalczania zjawiska cyberpedofilii w świetle regulacji zawartych w kodeksie karnym na przykładzie przestępstwa groomingu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza” 94 (2016), s. 146.

⁸ M. Sajkowska, J. Szymańczak, *Dzieci – ofiary przemocy. Skala i charakterystyka zjawiska. Potrzeba interwencji*, „Polityka Społeczna” 9 (2009), s. 29.

rzystania seksualnego. Według niej jest to „aktywność pomiędzy dzieckiem a dorosłym lub dzieckiem a innym dzieckiem, jeśli te osoby ze względu na wiek bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności, władzy. Celem takiej aktywności jest zaspokajanie potrzeb innej osoby. Aktywność taka może dotyczyć: namawiania lub zmuszania dziecka do angażowania się w prawnie zabronione czynności seksualne, wykorzystywania dziecka do prostytucji lub innych prawnie zakazanych praktyk o charakterze seksualnym, wykorzystywania dziecka do produkcji materiałów lub przedstawień o charakterze pornograficznym”⁹.

Rafał Reguński określa te czyny jako najobrzydliwsze, ponieważ osoby dorosłe, które ze swej natury są powołane do opieki nad dziećmi, w sposób okrutny je krzywdzą¹⁰. W podobnym tonie wypowiada się Florian Lempa, twierdząc, że „nadużycia seksualne wobec osób małoletnich (...) budzą zrozumiałe oburzenie społeczne. Godzą bowiem w godność osoby ludzkiej, która doznaje w tym przypadku największego uszczerbku na skutek zgorzenia, jakiego dopuszczają się ich niedojrzali lub niezrównoważeni sprawcy”¹¹.

Maciej Ratajczak zwraca uwagę na fakt, że współcześnie zachowania, których przyczyną jest pedofilia, w literaturze nazywa się epidemią przełomu XX i XXI wieku. Autor podkreśla, że we wskazanym okresie „odnotowano wzrost akceptacji dla zachowań pedofilskich, co przejawia się między innymi w aktywności grup promujących pedofilię i sugerujących, że ma ona pewne zalety. Aktywiści pedofilscy zakładają m.in. strony internetowe, gdzie usprawiedliwiają zachowania seksualne wobec dzieci i twierdzą, że czyny te nie są dla dzieci krzywdzące, a wręcz mogą sprawiać im przyjemność”¹². Zdaniem M. Ratajczaka w grupach tych występuje podział na pozytywne i negatywne pedofilów. Według „pozytywnych pedofilów dziecko posiada swoją seksualność i potrzeby jej wyrażania, a ich działania mają pomóc w ich rozwoju. (...) Zjawisko tzw. pozytywnej pedofilii koncentruje się jedynie na działaniu, abstrahując od zamiarów osoby dorosłej wchodzącej w kontakty seksualne z dziećmi, jak i od faktycznych skutków takich relacji, nie tyle postrzeganych „od zaraz”, ile obserwowalnych na przestrzeni kilku albo kilkunastu lat”¹³. Cytowany autor zauważa, że taka retoryka coraz częściej pada na podatny grunt. Tym samym trafia do szeroko pojętej kultury masowej i „stwarza wrażenie bezkarności sprawców i pozorów, że same ofiary również tego chcą”¹⁴.

⁹ Tamże, s. 29.

¹⁰ R. Reguński, *Świętość*, „W Świetle Kolegiaty” 3 (2010), s. 12.

¹¹ F. Lempa, *Kanoniczna ochrona karna małoletnich przed nadużyciami seksualnymi*, Białystok 2013, s. 13.

¹² M. Ratajczak, *Czynności pedofilskie – ujęcie prawne i kryminologiczne*, „Prokuratura i Prawo” 2 (2014), s. 49.

¹³ Tamże, s. 50.

¹⁴ Tamże, s. 51-52.

W czasach, w których coraz łatwiej akceptuje się i usprawiedliwia wszelkiego rodzaju negatywne zjawiska społeczne internet staje się przestrzenią, która jest wykorzystywana do szerzenia różnego rodzaju patologii, wśród których znajdują się te, które zagrażają bezpiecznemu funkcjonowaniu osób nieletnich. Angelika Szpakowska przestrzeń wirtualną nazywa swoistym terenem łowieckim, dającym nowe możliwości zaspokajania dewiacyjnych skłonności¹⁵. Tradycyjna charakterystyka pedofila, jako osoby poszukującej swoich ofiar w pobliżu placów zabaw, boisk sportowych lub w innych miejscach uczęszczanych przez dzieci powoli odchodzi do lamusa. Taki „proces uwodzenia jest dla sprawcy czasochłonny i wiąże się z dużym ryzykiem, gdyż świat rzeczywisty nie pozwala na skrycie się za pomocą szklanego ekranu czy za wykreowaną wirtualną postacią”¹⁶. Rozwój i rozpowszechnienie internetu sprawiły, że sprawcy czynów o charakterze pedofilskim przenieśli swoją działalność na płaszczyznę wirtualną. Tym samym według Agaty Grabowskiej ewentualny sprawca „ma dostęp do wielu ofiar jednocześnie, czyli w tym samym czasie, jaki przeznaczylby na uwiedzenie jednego dziecka w świecie rzeczywistym, jest w stanie „pracować” nad kilkorgiem dzieci, nieustannie zawierając nowe znajomości i poszukując nowych informacji na temat potencjalnych ofiarach”¹⁷. W podobnym tonie wypowiada się Joanna Uliasz twierdząc, że internet stworzył sprzyjające warunki do rozwoju zachowań dewiacyjnych. Zdaniem cytowanej autorki w przestrzeni wirtualnej wytworzyły się one ze względu na łatwy i nieograniczony wręcz dostęp do potencjalnych ofiar oraz specyfikę komunikowania się w sieci, która ułatwia sprawcom osiągnięcie przestępnego celu”¹⁸.

Wspomniany proces nawiązywania kontaktu dorosłego z dzieckiem jest wpisany w obszar naruszenia bezpieczeństwa związany z przebywaniem w przestrzeni wirtualnej. Jest to nieodzowny element współczesnej pedofilii w literaturze zwanej groomingiem (rys. 1). Marta Dąbrowska objaśnia etymologię tego pojęcia, wskazując, że pochodzi od angielskiego czasownika groom, który oznacza dbać, pielęgnować, przysposabiać, opiekować się, czy przygotowywać. Autorka wskazuje również na proces jaki jest związany z tłumaczeniem tego zwrotu. M. Dąbrowska podkreśla, że sprawca działając „roztacza swoją opiekę nad ofiarą, pielęguje ją i dba o nią, aby następnie przysposobić i przygotować ją do nadania ich relacji charakteru seksualnego”¹⁹. Grooming to pojęcie, z którym coraz częściej możemy

¹⁵ A. Szpakowska, *Przemoc seksualna wobec dzieci w cyberprzestrzeni*, „Parezja” 2 (2019), s. 69.

¹⁶ A. Grabowska, *Uwodzenie, cyberprzemoc oraz pornografia – wiktyimizacja dziecka w świecie wirtualnym*, „Forum Oświatowe” 1 (2010), s. 104-105.

¹⁷ Tamże, s. 105.

¹⁸ J. Uliasz, *Prawna ochrona prywatności oraz wolności dzieci w internecie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” 110 (2020), s. 286.

¹⁹ M. Dąbrowska, *Grooming – wybrane aspekty prawno karne i kryminologiczne*, Warszawa 2018, s. 12.

spotkać się w świecie wirtualnym. Niewielu jednak wie, że związane jest ono ściśle z aktami przemocy seksualnej stosowanej przez sprawców na dzieciach²⁰.

Rysunek 1. Określenie groomingu w języku polskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Dąbrowska, *Grooming – wybrane aspekty prawno karne i kryminologiczne*, Warszawa 2018, s. 12; ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. z 2022 r. poz. 22.

Uwodzenie małoletniego w przestrzeni wirtualnej

Marta Dąbrowska postrzega internet w kategoriach czynnika kryminogennego ze względu na jego nieograniczone możliwości oraz niebezpieczne właściwości. Jednakże, autorka podkreśla, że sam internet „jest jedynie technologią, która bez udziału człowieka pozostaje nieaktywna. Jego kryminogenność zdeterminowana jest zatem sposobem korzystania z niego zarówno potencjalnych sprawców, jak i ofiar. W świetle powyższych rozważań należy uznać, że uwarunkowania groomingu mają podłoże technologiczne, jednak decydujące znaczenie ma wśród nich

²⁰ A. Brosch, *Oblicza anonimowości nastolatków w sieci – Child Grooming*, „Kognitywistyka w Media w Edukacji” 1 (2012), s. 173-174.

czynnik ludzki²¹. W podobnym tonie wypowiada się A. Grabowskiej, która twierdzi, że „internet, jako narzędzie i technologia, nie jest sam w sobie elementem sprawczym, niosącym niebezpieczeństwo dla najmłodszych użytkowników, lecz dopiero działalność człowieka, zarówno celowa i zamierzona, jak i przypadkowa, może stanowić istotny czynnik zagrażający. Cyberprzestrzeń stwarza zupełnie nowe możliwości dla działalności człowieka, a coraz więcej aspektów życia przenoszonych jest ze świata rzeczywistego na płaszczyznę świata wirtualnego”²². Nie ulega wątpliwości, że korzystanie z mediów cyfrowych staje się nieodłącznym elementem codziennego życia. Zadaniem Agnieszki Bąkowskiej „ważne jest więc, by zwiększać i kształtować kompetencje cyfrowe zarówno wśród dzieci, młodzieży, jak i osób dorosłych oraz osób starszych”²³.

Internet jest narzędziem do poszukiwania informacji oraz zawierania kontaktów, równocześnie daje szeroki wachlarz innych możliwości. Jednocześnie daje szansę rozwoju twórczego osób małoletnich oraz stanowi przestrzeń do rozwijania swoich pasji. Nie mniej jednak jest także źródłem wielu zagrożeń dla jego użytkowników. Niezmierzone możliwości Internetu oraz poczucie anonimowości w sieci powoduje, że młodzi ludzie coraz częściej zamieszczają swoje intymne zdjęcia bądź nagrania w przestrzeni wirtualnej. Tym samym pozbawiają się własnej prywatności. Udostępnianie swojego wizerunku na różnego rodzaju portalach społecznościowych stwarza niechybne zagrożenie. Dzięki swoim działaniom, często nieświadomym, małoletni mogą prowokować potencjalnego sprawcę do działania i zapraszają go do nawiązania z nimi relacji. Upublicznianie przez dzieci dużej dawki informacji na swój temat powoduje, iż sprawca bez większego zaangażowania może dowiedzieć się co dziecko lubi, jakie ma hobby czy jakiej słucha muzyki. To zachęca sprawcę do podjęcia szerszych działań, co za tym idzie – nawiązanie kontaktu z dzieckiem, czyli jego potencjalną ofiarą²⁴.

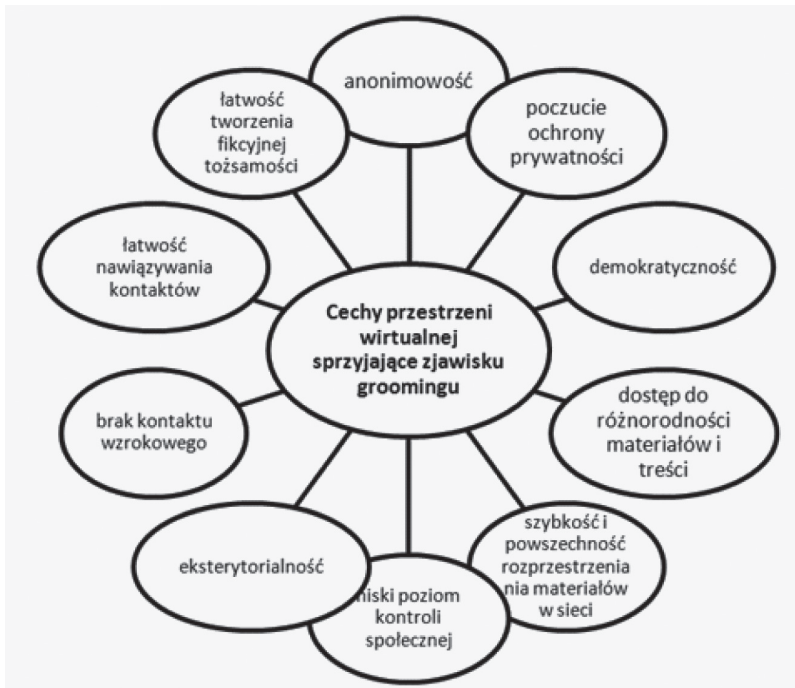
Grooming, czyli współczesna forma pedofilii jest jednym ze zjawisk, które zagrażają bezpieczeństwu osób nieletnich korzystających z przestrzeni wirtualnej. Sprawca wykorzystując systemy teleinformatyczne dąży do nawiązania kontaktu z osobą nieletnią, utrzymania więzi z nią aby w finalnym etapie wykorzystać dziecko seksualnie (rys. 2.). Zjawisko to w swojej naturze jest niebezpieczne i zagraża dobru dziecka. Dotyczy ono zagrożeń wynikających z korzystania z cyberprzestrzeni. Według Joanny Uliasz wystąpienie tego zjawiska polega na „nawiązaniu pomiędzy dorosłym, a dzieckiem relacji za pośrednictwem nowych technologii

²¹ M. Dąbrowska, *dz. cyt.*, s. 73.

²² A. Grabowska, *dz. cyt.*, s. 100.

²³ A. Bąkowska, *Cyberagresja jako zjawisko zagrażające bezpieczeństwu cyfrowemu dzieci i młodzieży*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia” 3 (2019), s. 218.

²⁴ O. Figurska, *Dziecko w sieci. Zapobieganie wykorzystaniu seksualnemu dzieci w Internecie*, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2010, s. 7.

Rysunek 2. Cechy przestrzeni wirtualnej sprzyjające zjawisku groomingu

A. Grabowska, *Uwodzenie, cyberprzemoc oraz pornografia – wiktyimizacja dziecka w świecie wirtualnym*, „Forum Oświatowe” 1 (2010), s. 100; A. Bąkowska, *Cyberagresja jako zjawisko zagrażające bezpieczeństwu cyfrowemu dzieci i młodzieży*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia” 3 (2019), s. 219; M. Dąbrowska, *Grooming – wybrane aspekty prawno karne i kryminologiczne*, Warszawa 2018, s. 73; M. Tomkiewicz, *Child grooming i sexting. Dziecko jako ofiara i sprawca nadużyć seksualnych w cyberprzestrzeni - wymiar prawno-karny zjawiska*, <https://docplayer.pl/12301196-Child-grooming-i-sexting-dziecko-jako-ofiara-i-sprawca-naduzyc-seksualnych-w-cyberprzestrzeni-wymiar-prawno-karny-zjawiska.html> (dostęp: 21.01.2022)

w celu wykorzystania seksualnego²⁵. Z kolei Agnieszka Bąkowska definiuje ten proceder jako proces, „w którym osoba dorosła stara się wzbudzić zaufanie u dziecka po to, by następnie wykorzystać je seksualnie. Z czasem do rozmowy sprawca wprowadza tematykę erotyczną, pokazuje zdjęcie czy filmy o takiej tematyce”²⁶.

²⁵ J. Uliasz, *Prawna ochrona prywatności oraz wolności dzieci w Internecie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza” 110 (2020), s. 286.

²⁶ A. Bąkowska, *Cyberagresja jako zjawisko zagrażające bezpieczeństwu cyfrowemu dzieci i młodzieży*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 3 (2019), s. 220.

Zdaniem Marty Romańczuk-Grąckiej istotą groomingu jest „manipulacyjny charakter zachowania sprawcy, polegający na pozorowaniu przyjaźni, wsparcia czy też pocieszenia, przy czym nie musi on posiadać żadnej specyficznej wiedzy psychologicznej (...)”²⁷. Agnieszka Grabowska wskazuje, że proces manipulacji „najczęściej rozpoczyna się od nawiązywania kontaktu o pozaseksualnym charakterze”²⁸.

Należy zwrócić uwagę, że cały ten proceder ma charakter świadomy na co wskazuje szereg zaplanowanych, zorganizowanych i przemyślanych działań jakie sprawca musi wykonać, żeby zdobyć zaufanie ofiary, a później ją wykorzystać. Sprawca w tym celu musi dysponować szeroką bazą komputerową i posiadać wiedzę z zakresu postępowania młodego człowieka. Przemysław Sikorski zauważa różnicę między bezpośrednim działaniem pedofili, a osób wykorzystujących w tym celu sieć informatyczną. Sprawca działający za pośrednictwem sieci ma możliwość dokładnego poznania swojej ofiary, zdobycia na jej temat informacji, a w efekcie końcowym – wykorzystania uzyskanych informacji przeciwko ofierze. Przez to niejednokrotnie jest w stanie uchronić się przed odpowiedzialnością karną²⁹. Należy podkreślić, że do zaistnienia groomingu jest niezbędne aby potencjalna ofiara miała opanowane umiejętności posługiwania się komunikatorami, chatem czy portalami społecznościowymi.

Sprawca chcąc osiągnąć postawiony sobie cel, a mianowicie znalezienie wśród setek tysięcy użytkowników potencjalną ofiarę, stosuje szereg czynności przygotowawczych:

- użycie różnego rodzaju komunikatorów w celu nawiązania kontaktu z małoletnim,
- wprowadzenie w błąd małoletniego lub wykorzystanie błędu co do celu spotkania ze sprawcą, albo wykorzystanie niezdolności małoletniego do należytego pojmowania sytuacji,
- wykorzystanie technik manipulacyjnych³⁰.

Cyberpedofil postępuje według określonego schematu. Jest on zbliżony do działań w świecie rzeczywistym, gdzie sprawca poznaje ofiarę, zdobywa jej zaufanie a następnie wykorzystuje. W literaturze przedmiotu wyróżnia się następujące etapy manipulacji dzieckiem w wirtualnej przestrzeni:

- przygotowanie kontaktu z dzieckiem. Sprawca rozpoczyna swoje działania od założenia fikcyjnego konta, kreuje nową tożsamość;
- nawiązanie kontaktu z ofiarą. Ten etap działań trwa bardzo długo począwszy od zawarcia znajomości, przez kilka miesięcy czy nawet lat. Na tym

²⁷ M. Romańczuk-Grącka, *Grooming – między polityczno-kryminalną potrzebą a prawnodogmatyczną krytyką*, „Studia Prawnoustrojowe” 19 (2013), s. 24.

²⁸ A. Grabowska, *dz. cyt.*, s. 104.

²⁹ P. Sikorski, *Prawnokarne i prawnomiędzynarodowe regulacje związane z ochroną przed pedofilią w cyberprzestrzeni*, „TeKa of Political Science and International Relations” 13 (2018), s. 176.

³⁰ R. Dziembowski, R. Szostak, *op. cit.*, s. 45.

poziomie znajomości sprawca zbliża się do ofiary, wymienia informacje na temat przyzwyczajzeń rodzinny, dzieli się problemami, często przekazuje prezenty, zdobywa zaufanie ofiary;

- cyberpedofil, otrzymując od dziecka różnego rodzaju intymne zdjęcia, aby następnie wykorzystać je do szantażu emocjonalnego. Osoba nieletnia w obawie przed konsekwencjami rozpowszechnienia informacji angażuje się bardziej w relację z przestępcą;
- przygotowanie spotkania z dzieckiem. Na tym etapie, sprawca chce zatrzeć różnice wieku między sobą a dzieckiem. Wprowadza dziecko w kolejne błędne informacje na swój temat, wykorzystując do tego spotkania osobę trzecią, która jest starsza;
- doprowadzenie do spotkania z dzieckiem. Sprawca, jest jednak ostrożny w swoich poczynaniach gdyż posiada obawy, iż jego ofiara może być „pułapką” zastawioną na niego samego w sieci. Napastnik w takiej sytuacji, może doprowadzać do wielokrotnych spotkań z dzieckiem, a dopiero na głębszym etapie kontaktu, doprowadzić do aktu przemocy na dziecku (rys. 3)³¹.

Rysunek 3. Etapy groomingu

Źródło: opracowanie własne na podstawie E. Machowska, *Cyber grooming jako ryzykowne relacje internetowe podejmowane przez dzieci i młodzież*, „Articles” 2 (2016), s. 118-119.

Warto wspomnieć, iż główną cechą groomingu jest jego długi czas trwania. „Sprawca zaczyna bardzo powoli nawiązywać relacje z małoletnim, którą następnie wzmacnia i stopniowo wprowadza do tematów związanych z treściami mającymi charakter seksualny”³². Wioletta Wróbel-Delegacz podkreśla, że sprawca niejednokrotnie posiada silne przekonania na temat słuszności swoich zachowań, przy czym uznaje, że to dziecko poszukuje z nim kontaktu, a ponadto posiada miłe odczucia w związku z zaistniałą sytuacją³³. Tym samym działania sprawcy,

³¹ E. Machowska, *Cyber grooming jako ryzykowne relacje internetowe podejmowane przez dzieci i młodzież*, „Articles” 2 (2016), s. 118-119.

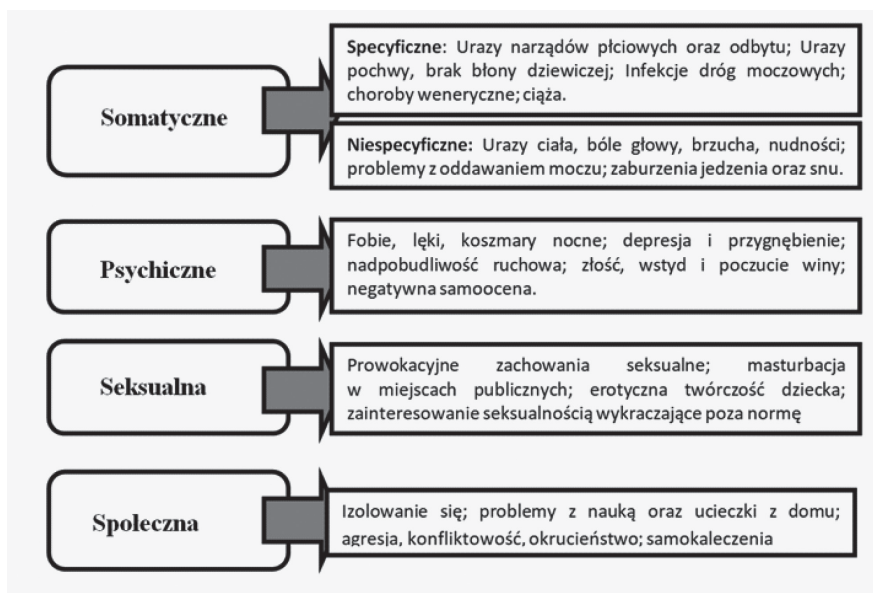
³² P. Sikorski, *Prawnokarne i prawnomiędzynarodowe regulacje związane z ochroną przed pedofilią w cyberprzestrzeni*, „TeKa of Political Science and International Relations” 13 (2018), s. 178.

³³ W. Wróbel-Delegacz, *Grooming – zagrożenia dla bezpieczeństwa dzieci*, „Doctrina Studia Społeczno-Polityczne” 15 (2018), s. 335.

powodują zatem winę w dziecku, oraz przerzucanie odpowiedzialności za swoje czyny na ofiarę³⁴.

Skutki wykorzystania seksualnego dziecka w przestrzeni wirtualnej

Podjęte przez sprawcę działania oraz doprowadzenie do kontaktów seksualnych z dzieckiem są jednym z trudniejszych doświadczeń w życiu ofiary. Znaczenie oraz czas trwania tych konsekwencji uzależniona jest w dużej mierze od takich czynników jak czas trwania, stopień pokrewieństwa, wieku, płci, stopienia nadużycia zaufania zaburzenia więzi z najbliższym otoczeniem. Konsekwencjami działań sprawcy (rys. 4) jest wieloaspektowe zaburzenie rozwoju dziecka. W literaturze opisującej konsekwencje przemocy seksualnej wobec dzieci poza wyżej wspomnianymi konsekwencjami możemy spotkać się z podziałem na konsekwencje długo- i krótkoterminowe³⁵.

Rysunek 4. Konsekwencje wykorzystania seksualnego dzieci

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Izdebska, *Konsekwencje przemocy seksualnej wobec dzieci*, „Dziecko Krzywdzone” 4 (2009), s. 39.

³⁴ W. Wróbel-Delegacz, *dz. cyt.*, s. 336-338.

³⁵ M. Beisert, A. Izdebska, *Wykorzystanie seksualne dzieci*, „Dziecko Krzywdzone” 2 (2012), s. 62-64.

Maciej Ratajczak opisał cztery kategorie negatywnych wpływów działań sprawcy na ofiarę:

- skutki psychologiczne, które charakteryzują się objawami depresyjnymi, obniżeniem samooceny dziecka oraz odczuwaniem przez nie poczucia winy.
- zaburzenia w zachowaniu. Ofiara wykazuje wysokie skłonności do samo-okaleczania, podwyższony poziom podatności na nadużywanie środków uzależniających i odurzających czy podwyższony poziom ryzyka zachowań przestępczych.
- zaburzenia w sferze psychoseksualnej. Najczęściej pojawiającymi się jest brak umiejętności nawiązywania trwałych związków. Występujące równocześnie zahamowania seksualne, powodują podwyższenie ryzyka wystąpienia agresywnych zachowań seksualnych.
- zaburzenia natury psychiatrycznej. W dramatycznych przypadkach mogą wywołać objawy charakterystyczne dla zaburzeń z pogranicza autyzmu³⁶.

Niezależnie od klasyfikowania skutków przemocy seksualnej nad dziećmi, za uważalny jest szerokoaspektowy wpływ na ich funkcjonowanie. Rozległe obrażenia w sferze psychicznej oraz długofalowe konsekwencje działań sprawcy wpływają destrukcyjnie na rozwój dziecka. Ofiary przemocy seksualnej są bardziej skłonne w późniejszym życiu do seksualnego wykorzystania innych³⁷. Piotr Wojnicz zwraca uwagę, że „przemoc seksualna dorosłych wobec osób małoletnich jest ciężkim przestępstwem, które jest trudno zaakceptować z punktu widzenia moralności. Przystępstwo to dotyka sfery tabu, intymności i niewinności a tym samym niszczy najważniejszy etap w życiu człowieka”³⁸.

Karalność groomingu w prawie polskim

Prawodawca polski mając na uwadze dobro osób małoletnich i ochronę ich praw w przestrzeni wirtualnej wprowadziła do systemu prawa karnego normy gwarantujące bezpieczeństwo poruszania się w sieci. W 2009 r. wprowadzono do Kodeksu karnego artykuł 200a (tab. 1).

³⁶ M. Ratajczak, *dz. cyt.*, s. 51.

³⁷ M. Beisert, A. Izdebska, *Wykorzystanie seksualne dzieci*, „Dziecko Krzywdzone” 2 (2012), s. 64.

³⁸ P. Wojnicz, *dz. cyt.*, s. 70.

Tabela 1

Treść artykułu 200a Kodeksu karnego

Artykuł 200a Kodeksu karnego
<p>§ 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.</p> <p>§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.</p>

Źródło: ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r., poz. 22).

Zdaniem Lecha Gardockiego „w artykule 200a § 1 opisane zostało przestępstwo będące swego rodzaju przygotowaniem do popełnienia niektórych przestępstw seksualnych na szkodę małoletniego poniżej 15 lat. Zachowanie się sprawcy ma bowiem polegać na nawiązaniu za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej kontaktu z takim małoletnim i zmierzaniu do spotkania z nim za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej”. Według cytowanego autora „celem takiego zachowania się sprawcy ma być popełnienie na szkodę małoletniego poniżej 15 lat przestępstwa zgwałcenia, czynu lubieżnego lub przestępstwa produkowania lub utrwalania treści pornograficznych”³⁹.

R. Dziembowski, R. Szostak analizując artykuł 200a Kodeksu karnego zwracają uwagę, że „ustawodawca wymienia różne formy seksualnego wykorzystania jako celu chat groomingu: zgwałcenie małoletniego, który nie ukończył 15 roku życia, obcowanie płciowe i/lub inna czynność seksualna z tym małoletnim lub prezentowanie czynności seksualnej małoletniemu poniżej 15 roku życia celem zaspokojenia seksualnego”⁴⁰. Zdaniem wspomnianych autorów w ostatnim przypadku sprawca, by wypełnić znamiona przestępstwa z art. 200a, powinien posiadać dwa cele:

- uwiedzenie małoletniego z zamiarem doprowadzenia do fizycznego kontaktu z jednoczesnym zaprezentowaniem wykonywania czynności seksualnej,
- zaspokojenie seksualne, które wynika z zaprezentowania małoletniemu czynności⁴¹.

³⁹ L. Gardocki, *Prawo karne*²¹, Warszawa 2019, s. 277-278.

⁴⁰ R. Dziembowski, R. Szostak, *dz. cyt.*, s. 44.

⁴¹ Tamże.

Tabela 2
Dane statystyczne dotyczące przestępstw na tle seksualnym z artykułu 200a Kodeksu karnego

Uwodzenie małoletniego poniżej lat 15 z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej (art. 200a KK)			
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych	Przestępstwa wykryte
2020	584	456	316
2019	570	423	282
2018	555	475	332
2017	676	626	496
2016	529	339	233
2015	281	275	221
2014	154	129	96
2013	129	132	111
2012	84	74	61
2011	64	62	38
2010	34	6	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Uwodzenie małoletniego poniżej lat 15 z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej (art. 200a)*, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-6/64005,uwodzenie-maloletniego-ponizej-lat-15-z-wykorzystaniem-systemu-teleinformatyczne.html> (dostęp: 21.01.2022).

Postęp cywilizacyjny i towarzyszący mu nieuchronny rozwój przestrzeni wirtualnej wpływa znacząco również na statystyki policyjne w zakresie wykrywania tego rodzaju przestępstw (tab. 2). Należy zauważyć, że jeszcze dziesięć lat temu wykrytych przestępstw dotyczących uwodzenia osób małoletnich w sieci było bardzo mało. Związane było to z ograniczonym dostępem do sieci internetowych. Wraz z rozwojem portali społecznościowych, komunikatorów, chatów i zwiększoną ich popularnością wśród osób poniżej 18 roku życia wzrosła znacznie liczba popełnianych przestępstw na tle seksualnym z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego i sieci telekomunikacyjnych.

Podsumowanie

Zjawisko groomingu ma jednoznacznie negatywny charakter. Nawet jeżeli nie kończy się fizycznym wykorzystaniem dziecka to na dłuższy czas powoduje utratę zaufania do drugiego człowieka. Jednakże proceder ten jest wpisany w postęp cywilizacyjny. Przestępcy dostosowują swoje metody do czasów i możliwości tech-

nicznych jakie one dają. Nawiązanie wirtualnego kontaktu jest o wiele łatwiejsze niż fizyczne wyszukiwanie ofiary w realu. Natomiast efekt takiego działania jest jednakowo krzywdzący dla dziecka.

Obecnie osoby małoletnie bardzo często korzystają z usług internetowych, tworzą konta na portalach społecznościowych, wymieniają się prywatnymi zdjęciami i filmami. W dobie pandemii duża część życia społecznego przeniosła się do świata wirtualnego – praca i nauka zdalna, wyszukiwanie wiedzy i informacji, nawiązywanie nowych znajomości. Takie postępowanie powoduje, że przestępcy mają również szerokie możliwości działania. Cyberpedofil planuje i organizuje szereg czynności mających na celu namierzenie, zwabienie, utrzymanie kontaktu a następnie wykorzystanie seksualne dziecka. Skutki spotkania z „wirtualnym przyjacielem” w świecie realnym dla osoby małoletnie niekiedy są bardzo traumatyczne.

W celu zapobiegania omawianemu zjawisku należy przede wszystkim podejmować działania o charakterze prewencyjnym. Wśród takich działań można wymienić podniesienie świadomości dotyczącej poruszania się w świecie wirtualnym rodziców, którzy następnie powinni objaśniać zasady korzystania z sieci swoim dzieciom. Przede wszystkim należy uświadamiać osobę małoletnią, żeby informowała każdorazowo o podejrzanych wydarzeniach mających miejsce w internecie. Jednakże nie uniknie się sytuacji, w której osoba o nieuczciwych zamiarach będzie chciała wykorzystać przestrzeń wirtualną do czynów zabronionych.

* * *

Contemporary pedophilia - seducing a minor through an ICT system or telecommunications network. Characteristics of the problem

(summary)

Cyberspace creates completely new opportunities for human activity, and more and more aspects of life are transferred from the real world to the plane of the virtual world. Grooming - a modern form of pedophilia is a phenomenon that threatens the safety of minors. The perpetrator, using ICT systems, aims to establish contact with a minor, maintain a bond with him, and in the final stage to sexually abuse the child. This process is deliberate, which is indicated by a number of organized and thoughtful actions that the perpetrator must perform in order to gain the victim's trust. The effects of meeting a virtual friend in the real world for minors may be traumatic.

Wykaz literatury

- Bąkowska A., *Cyberagresja jako zjawisko zagrażające bezpieczeństwu cyfrowemu dzieci i młodzieży*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia” 3 (2019).
- Beisert M., Izdebska A., *Wykorzystanie seksualne dzieci*, „Dziecko Krzywdzone” 2 (2012).
- Brosch A., *Oblicza anonimowości nastolatków w sieci – Child Grooming*, „Kognitywistyka w Media w Edukacji” 1 (2012).
- Dąbrowska M., *Grooming – wybrane aspekty prawno karne i kryminologiczne*, Warszawa 2018.
- Dziembowski R., Szostak R., *Child grooming w świetle polskiego prawa karnego*, „Studia Prawnoustrojowe” 19 (2013).
- Figurska O., *Dziecko w sieci. Zapobieganie wykorzystaniu seksualnemu dzieci w Internecie*, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2010.
- Gardocki L., *Prawo karne*²¹, Warszawa 2019.
- Grabowska A., *Uwodzenie, cyberprzemoc oraz pornografia – wiktyimizacja dziecka w świecie wirtualnym*, „Forum Oświatowe” 1 (2010).
- Izdebska A., *Konsekwencje przemocy seksualnej wobec dzieci*, „Dziecko Krzywdzone” 4 (2009).
- Krajewski R., *Przestępstwo publicznego propagowania oraz pochwalania zachowań o charakterze pedofilskim*, „Przegląd Sądowy” 6 (2011).
- Lempa F., *Kanoniczna ochrona karna małoletnich przed nadużyciami seksualnymi*, Białystok 2013.
- Lisiecki M., *Dziecięca prostytutka homoseksualna i pedofilia*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2 (1999).
- Machowska E., *Cyber grooming jako ryzykowne relacje internetowe podejmowane przez dzieci i młodzież*, „Articles” 2 (2016).
- Opar A., *Prawnokarne i kryminalistyczne środki zwalczania zjawiska cyberpedofilii w świetle regulacji zawartych w kodeksie karnym na przykładzie przestępstwa groomingu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza” 94 (2016).
- Ratajczak M., *Czynności pedofilskie – ujęcie prawne i kryminologiczne*, „Prokuratura i Prawo” 2 (2014).
- Regulski R., *Świętość*, „W Świetle Kolegiaty” 3 (2010).
- Sajkowska M., Szymańczak J., *Dzieci – ofiary przemocy. Skala i charakterystyka zjawiska. Potrzeba interwencji*, „Polityka Społeczna” 9 (2009).
- Sikorski P., *Prawnokarne i prawnomiędzynarodowe regulacje związane z ochroną przed pedofilią w cyberprzestrzeni*, „Teka of Political Science and International Relations” 13 (2018).
- Szapakowska A., *Przemoc seksualna wobec dzieci w cyberprzestrzeni*, „Parezja” 2 (2019).
- Uliasz J., *Prawna ochrona prywatności oraz wolności dzieci w internecie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” 110 (2020).
- Wojnicz P., *Penalizacja czynów seksualnych wobec małoletnich – rozważania na tle prawa karnego i polskiego prawa karnego*, „Civitas et Lex” 2 (2020).